

Tarnikkut katsorsaaneq innarluuteqarnerlu

Oktoberi 2020

Tilioq inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaanni § 6, imm. 2-mi innersuunneqartut soorlu aamma Inuit Innarluutillit pillugit isumaqatigiisummi innarluuteqarnermik nassuiaaneq malillugit sulivoq. Tassani inuit innarluutillit nassuiaaserneqarput tassaasut inuit sivisuumik timikkut, tarnikkut, silassorissutsikkut imaluunniit malugisaqarsinnaanikkut piginnaanikillimasut, aporfiillu assigiingitsut sunniivigeqatigiinnerisigut allat assigalugit inuiaqatigiinni tamakkiisumik sunnuteqarluartumillu peqataanissaannut akornuserneqartut. Inuk tarnikkut napparsimasoq nappaateqarnini pissutigalugu tarnikkut piginnaasamini innarluuteqalernermik kinguneqarsinnaasumik ataatsimik arlalinilluunniit akornuteqarsinnaavoq. Inuit tarnikkut akornuteqartut arlaatigut tarnikkut katsorsaavimmik attaveqarsimasut pillugit pissutsit taakkunungalu neqeroorutit Tiliup ilisimasai uani eqikkarneqarput.

Paqumiginninnerit isumallu pigiliutiinnakkat

Piginnaasakillinerit ilaat timikkut piginnaasakillinerunerat ersinnerilu pissutigalugu allanut sanilliullugit takuneqarsinnaanerusarput. Kisianni soorlu innarluutillit pillugit isumaqatigiisummi nassuiaasiornermi uparuarneqartoq piginnaasakillinerit tamarmik timikkut piginnaasakillinerunngillat. Tarnikkut piginnaasakillinerit ilaat takuneqarsinnaanngillat, kisianni piginnaasakillineq innarluutilluunniit kingunerisinnaasai piviusuupput. Tarnikkut innarluutillit pillugit paqumiginninneq isummallu pigiliutiinnakkat inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasorujussuupput. Tamanna naluaarusiami 'Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010' allaaserineqarpoq. Tassani tarnikkut nappaatit pillugit innuttaasunik qaammarsaanerup annertusarnissaa inassuteqaatigineqarpoq. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup 'Tarnikkut nappaatit pillugit Kalaallit Nunaanni paasisitsiniaanermut attaveqarnermullu periusissiaq pilersaarutissatullu siunnersuut' 2012-imi suliaraa¹. Inuit innarluutillit pillugit inuiaqatigiinni isummanik pigiliutiinnagaqarneranik paqumiginninnermillu misigisaqartarnerat Tiliup ukiuni kingullerni ingerlaavartumik uppersartarnikuuai (Tilioq, 2019; Tilioq, 2020). Innuttaasunit suliaqartunillu tarnikkut katsorsaavimmut atassuteqartunit saaffiginnissutit tikkuussipput inuit tarnikkut nappaatillit pillugit paqumiginninneq isumanillu pigiliutiinnagaqarnera nunami tamarmi sulii ajornartorsiutaasorujussusut.

Kisitsisit piviusullu

Meeqqat, inuusuttut inersimasullu tarnikkut katsorsaavimmut qanorpiaq amerlatigisut atassuteqarnerisut sunalu tunngavigalugu tarnikkut katsorsaavimmut atassuteqarnerisut maannakkut eqqortumik kisitsisaatigineqanngilaq². Ilimagineqarporli **inuusuttut inersimasullu 800-t 1.000-llu akornanni aamma meeqqat 150-t 170-illu akornanni tarnikkut katsorsaavimmut atassuteqartut**³. 2010-mi missingerneqarpoq meeqqat inersimasullu 900-t missaaniittut tarnikkut katsorsaavimmut atassuteqartut

¹ https://ina.gl/documents/para3637/2020/svar/043_2020_strategi_psykiatri_NIOL_akissut.pdf

Taanna Naalakkersuisoqarfimmi namminerimi atugassaavoq taamaammallu saqqummersinneqarnikuunani.

² Tilioq DIH-mi A1-imik ataatsimeeqateqarnermi ilisimatinneqarpoq immikkoortumi paasisutissat eqqornerisut qaammatit arfinillit qaangiuppata pigineqalissasut.

³ DIH-mi A1-imik oqaloqateqarnermi paasisutissiissut.

(Naalakkersuisut, 2010). Inuusuttut inersimasullu tarnikkut katsorsaavimmut atassuteqartut amerlanersaat nappaataat skizofreniit suussusilerneqarnikuuvoq. Tilioq angajoqqaanit meeqqamik psykiaterimit misissorneqarnissaannik sivisuumik utaqqinikuusunit saaffiginnissutinik amerlasuunik tigusaqartarpoq. Piffissaq utaqqiviusoq taanna tarnikkut katsorsaavimmi utaqqinermik imaluunniit najukkani sulianik suliarinnittut misissuinissamut innersuussisarnermik ilisimasaqannginnerannik, pinaveersaartitsinerup amigaataanerannik imaluunniit taakku ataatsimoortinneqarnerannik pissuteqarnerisut Tiliup suli ilisimangilaa.

Tarnikkut napparsimasunik sullissineq

Tarnikkut napparsimasunik sullissineq akisussaaffinnut pingaarnernut pingasunut avinneqarpoq. Dronning Ingridip Napparsimavissuani (DIH) A1, nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaavik kommuninilu inuttut atukkatigut tarnikkut katsorsaavik.

DIH-mi A1: A1 tassaavoq DIH-mi tarnikkut katsorsaanermi immikkoortortaqaarfiup taaguutaa. Taanna pinartumik saaffiginnittarnermut immikkoortortaqaarfeqarpoq, innuttaasunik inuusuttunik, inersimasunik utoqqarnillu tarnikkut ajuutilinnik Kalaallit Nunaanni tamaneersunik katsorsaanissamik, paarsinissamik isumassuinissamillu neqerooruteqartarpoq. Aamma A1-imi nakorsiararfimmi katsorsaasoqarsinnaavoq. A1-imut unitsinneqassagaanni nunap immikkoortuani nakorsamit, nunap immikkoortuani napparsimavimmit peqqissaavimmiilluunniit innersuussisoqassaaq. A1-mi naammassillugu katsorsaasoqareernerani ingerlartinneqarnermut atatillugu angerlatitsinermi ataatsimiinnissamik pilersarusiortoqartarpoq, tassani innuttaasoq, nunap immikkoortuani tarnikkut katsorsaavimmi attaveqaat, innuttaasoq pillugu suliaqartoq suleqatillu suliamut attuumassuteqartut allat peqataasariaqarput. A1-imi inini avatangiisit Tarnikkut Katsorsaanermut Immikkoortortaqaarfimmik 2012-imi 2017-imilu misissuinermit Ombudsmandip nalunaarusaani kiisalu Folketingip § 71 naapertorlugu 2017-imi misissuinerani isornartorsiorneqarput. Inini avatangiisit nutaaliangitsut nungullarsimasutullu isornartorsiorneqarput. Tamassuma kingorna immikkoortortaqaarfik anniksumik nutarsarneqarpoq, soorlu siniffinnik nutaanik pisineq, aneerasaartarfimmik nutaamik sananeq kiisalu qullernik iluarsaassineq iikkanillu qalipaaneq. Tarnikkut katsorsaaviup illutaanik nutaamik sanaartornissaq piffissami sivisuumi pilersaarutaanikuuvoq. Taassuma sananeqarnerata 2022-imi ukiakkut naammassinissaa pilersaarutaavoq⁴.

Nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaaviit: Nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaaviit tassaapput najukkani napparsivinni inunnik tarnikkut nappaatilinnik tarnikkut katsorsaanissamik neqerooruteqartarput. Nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaaviit pingaartumik nakorsaatinnik tunniussisarput, psykiaterimik ukiumoortumik oqaloqateqarnissanik pisariaqartitsinerlu malillugu tarnikkut internetikkut katsorsaanissamik ataqaatigiissarisarput. Nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaaviit nunami sumi najugaqarneq apeqqutaatillugu sulisoqarnerat assigiinngilaq. Najukkani peqqissaanissamik neqeroorutini inunnut katsorsarneqartunut attaveqaataasumik tamatigut inummik katsorsaasumik peqatarpoq. Nunap immikkoortuini napparsimavinni peqqissaavinnilu anginerusuni nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaavinni angerlarsimaffinni tarnikkut katsorsaasumik imaluunniit tarnikkut katsorsaanermut

---

⁴ [https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/\\$71/bilag/10/2089176.pdf](https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/$71/bilag/10/2089176.pdf)

assistentimik peqatarpoq, peqqissaavinnilu mikinerusuni peqqissaviilluunniit najukkani immikkoortartaqarfiini internet-ikkut katorsaanissamik neqerooruteqartoqartarpoq⁵.

Isumaginninnermi tarnikkut katsorsaasarneq: Isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanermi inuit tarnikkut napparsimasut napparsimanertik nappaatilluunniit kinguneranik piginnaasaasa annikillinikuunerat pissutigalugu ulluinnarni inuunerminnik aaqqissuussinissaat tapersorneqarnissaallu qulakkeerneqassaaq. Isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanermi sapinngisamik namminerisamik inuunneqarnissap qulakkeernissaanut tapersiisoqartassaaq, assersuutigalugu namminerisamik angerlarsimaffimmi najugaqarnissamut periarfissaqarneq, ilaqtutanut qanigisanullu patajaatsumik atassuteqarnissaq suliffeqarnissamillu periarfissaqarnissaat. Kommunit suliaq taanna ingerlatussaavaat aamma inuit innarluutillit tapersorneqarnissaat pillugu inatsimmi nalunaarutinilu tassunga atasuni killilersorneqarluni. Isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanermi neqeroorutinut maannakkut ilaapput pingaartumik kommunit najugaqatigiiffinni najugaqarfinnilu illersugaaffiusuni ineqarnissamik najugaqarnissaq, inunntu innarluutilinnut tapersersuinissamik neqeroorutit kiisalu ulluunerani neqeroorutit, assersuutigalugu innarluutillit sulliviiini suliffeqarfimmiluunniit sulinissaq.

Isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanermi neqeroorutit inuit tarnikkut napparsimasut piginnaasaminnik tamakkiissumik atuinissaannut inuiaqatigiinnilu peqataanissamut periarfissaqarnerannut isumaqartumillu inuunissaannut pingaaruteqarput. Inuttulli issiavimmik assakaasulimmik atuinatik pisussinnaanngitsutut inuk tarnikkut nappaatilik inuup ullut tamaasa tapersorneqarnissamik pisariaqartitsinera pissutigalugu ulluinnarni inuunermi pilersarusiornissaanut inummik ikorfartorteqarnissamik, kommunip ineqarnissamik neqeroorutaani inissaqarnissamik pisariaqartitsisinnaavoq. Tilioq saaffiginnissutinik arlalinnik tigusaqarnikuuvoq, taakkulu tikkuussipput napparsimavissuarmi tarnikkut katsorsaavimmi A1-imik, nunap immikkoortuini tarnikkut katsorsaavinnik kommuninillu suleqateqarneq ajornartorsiuteqarfiusoq. Tiliup inuit A1-imit angerlartinneqartut angerlartinneqarnerminni angerlarfissaqanngitsut tusartarpei, kommunillu A1-ip inassuteqaatai isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanermi neqeroorutit atorlugit tamatigut malitseqartitsineq ajorput. 'Naalakkersuisut innarluutilinnik sullissinnermi killiffik pillugu nassuiaataanni' 2016-imeersumi aamma oqaatigine-qarpoq kommunit peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnermi ajornartorsiuteqartoqartoq.

Tilioq tapersiissutit atortullu ikiutit pillugit ataatsimut isigalugu saaffiginnissuterpasuarunik tigusaqartarpoq, saaffiginnissutinit taakkunanga inunnit tarnikkut katsorsaavimmi katsorsaarneqartunit tarnikkullu nappaateqartunit qanoq amerlatigisut saaffiginnissutaanersut ilisimaneqanngilaq. Saaffiginnissutini taakkunani amerlasuuni pineqartarput najugaqarfinni inissaqannginneq inuillu ikor-fartortit taarsaannerujussuat (Tilioq, 2019; Tilioq, 2020; Tilioq, 2020b). Isumaginninnermi tarnik-kut katsorsaanermi neqeroorutit tassarpiaapput inuit tarnikkut nappaatillit namminerisamik inuunneqarnissaannut tapersiisussat kommuninit qulakkeerneqarnissaannik ajornartorsiuteqarfiusorujus-suit. Inuit tarnikkut nappaatillit tapersorneqarnissaat sammillugu inuttut ikorfartortit ilinniar-nermik aallartitsisoqarnikuuvoq. Ilinniarneq Nuummi Peqqissaanermik Ilinniarfimmi ingerlanneqar-tarpoq⁶. Tiliup saaffinnissutit tunngavigalugit misigimavoq inuit ikorfartortit inunnik tarnikkut nap-paateqartunik

---

⁵ Peqqik, 2015 'Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini sullissineq'

⁶ Tamanna pillugu uani annertunerusumik atuarit: <https://pi.gl/da/Uddannelser/Stoettepersonuddannelsen>

suliaqaraluarlutik taamatut ilinniarnissamik neqeroorfigineqarneq ajortut ilinniarnis-samilluunniit periarfissaqanngitsut.

Suliniuteqarnissamik sulaqarnissamillu kajumissaarineq

Tilioq misigisimavoq inunnut tarnikkut ajuutilinnut **siusissukkut suliniuteqartarnerup sammineqarn-issaa amigaataasoq**. Oqartussat eqqortumik ikiorneqarnissaq qulakkeernerusariaqarpaat, ilaqutaa-salu ikiorneqarnissaannik tapersorsorneqarnissaannillu neqeroorfigineqartariaqarlutik. Siusissukkut suliniuteqarneq tarnikkut katsorsaavimmi katsorsaaqqinnermut inuillu tarnikkut nappaateqartut inuunnerminni periarfissaannut pitsaasumik sunniuteqarsinnaavoq. Napparsimalernej inuit tar-nikkut nappaateqartut attaveqarfiannut nungullarnarsinnaavoq. Qanigisat pissutsip nutaap iliuu-seqarfiginissaanik ilisimasaqalerniarlutik sumut saaffiginninnissaq ilisimagajunneq ajorpaat, taman-nalu angerlarsimaffimmi toqqissisimajunnaartitsisinnaavoq. Siusissukkut suliniuteqannginneq ilaatigut pinerluuteqarnermik kinguneqarsinnaavoq inuillu tarnikkut napparsimasut eqqartuun-neqarnikkut tarnikkut katsorsaavimmiilersinnaasarpur. Inuit tarnikkut napparsimasut tamarmik eqqartuunneqarnikkut tarnikkut katsorsuuvimiilernej ajorput, kisianni eqqartuunneqarnikkut tarnikkut katsorsaavimmiilersut amerliartortinniarnagit siusissukkut suliniuteqartarnerup qulakkeerneqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq⁷.

Psykoedukation (tarnikkut nappaatit katsorsartarnerilu pillugit ilinniartitsineq) katsorsaariaasiuvoq inuup tarnikkut nappaateqartup nammineq napparsimanerminik katsorsarneqarnerminillu pitsaanagerusumik paasisaqarfigilertagaa. Qanigisat suliami tassani aamma peqataatinneqarput, taamaalillutik ilisimasaqarnerulertarlutik, ilaquttamik tapersorsornissaanut paasinninnerulertarlutik sakkusaqalertarlutillu. Nuummi A1-mi aamma Nunap Immikkoortuani Tarnikkut Katsorsaavimmi COVID-19-ip kinguneranik katersuussinnaanermik killiliineq sioqqullugu tarnikkut ajortianermik ilinniartitsinissamik neqerooruteqartoqarnikuuvoq. Tilioq inunnit tarnikkut nappaateqartunit qanigisannillu isumaginninnermi tarnikkut katsorsaanerminni tarnikkut katsorsaanerminni neqeroorutitut tarnikkut ajortianermik ilinniartitsisoqartarnissaanik ujutuisunit arlilinnit saaffigineqarnikuuvoq. Tiliup tarnikkut ajortianermik ilinniartitsinerup neqeroorutitut isiginiarneqarnerunissaa nunallu immikkoortuini tarnikkut katsorsaavinni sulisut suleqatigineqarsinnaanerit inassuteqaatigaa.

Tarnikkut katsorsaaneq innarluuteqarnerlu pillugit saqqummersitat oqaaseqaatillu

Naalakkersuisut, 2010, 'Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010'

Naalakkersuisut, 2012, 'Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010-mi kaammattuutitut malitseqartitsilluni killiffimmik naliliineq kiisalu 2013-imit 2017-imit sulinerup ingerlateqqinnissaanut pilersaarummut siunnersuut'

Naalakkersuisut, 2016, 'Innarluutillit susassaqarfianni killiffik pillugu Naalakkersuisut nassuiaataat'
<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2019/12/Naalakkersuisuts-redeg%C3%B8relse-om-status-p%C3%A5-handicapomr%C3%A5det-GRL-1.pdf>

---

⁷ DIH-mi A-mik oqaloqateqarnermi paasissutissiineq.

Ombudsmandi, 2017, 'Ukiumoortumik nalunaarusiaq.' Uani Tarnikkut Katsorsaanermu Immikkoortortaqarfimmik 2017-imi misissuinermit Ombudsmandip nalunaarusiaa takuneqarsinnaavoq.

Peqqik, 2015 'Peqqinnissaqarfiup qitiusumik immikkoortuini sullissineq'

Qallunaatuinnaq: Folketinget, 2017/2018 'Endelig rapport for § 71-tilsynets anmeldte tilsynsbesøg på Psykiatrisk Afdeling A1 på Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk'

<https://www.ft.dk/samling/20171/almdelel/%C2%A771/bilag/133/1919389.pdf>

Tilioq, 2019, 'TILIOQ AALLAANNAQAAQ - KOMMUNE KUJALLERMUT ANGALANERMIK NALUNAARUT 2019'

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2019/11/Tilioq-Rejserapport-2019-ENDELIG.pdf>

Tilioq, 2020, 'Namminerisamik Inuuneqarneq - Innuttaasut Tiliumut saaffiginnissutaannik nalilersuineq'

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/05/Tilioq-Henv-Analyse-2020.pdf>

Tilioq, 2020b 'TILIOQ AVANI - QAANAAMUT ANGALANERMIK NALUNAARUT 2020'

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/09/Tilioq-Rejserapport-Nord-2020-web.pdf>

Psykiatri og handicap

Oktober 2020

Tilioq arbejder efter handicapkonventionens definition på handicap, som lov om støtte til personer med handicap også henviser til i § 6, stk. 2. Den definerer mennesker med handicap som mennesker, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, der i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre. Et menneske med en psykisk sygdom, kan på grund af sygdommen have en eller flere psykiske funktionsnedsættelser, som kan medføre et handicap. Her opsummeres Tilioqs viden om forhold og tilbud til mennesker med psykiske funktionsnedsættelser, der på den ene eller anden måde er i kontakt med psykiatrien

Tabuer og fordomme

Nogle funktionsnedsættelser kan være lettere at se end andre, fordi de er fysiske og synlige. Men som definitionen fra handicapkonventionen gør opmærksom på, er ikke alle funktionsnedsættelser fysiske. Psykiske funktionsnedsættelser kan være usynlige for øjet, men det gør hverken funktionsnedsættelsen eller de handicap, som kan følge med, mindre virkelige. **Der er i samfundet store udfordringer med tabuer og fordomme om de psykiske handicap.** Det blev konstateret i rapporten 'Redegørelse på det psykiatriske område, 2010', der anbefalede at oplysning til befolkningen om psykiske sygdomme blev styrket. Departementet for Sundhed har udarbejdet en 'Strategi og forslag til plan for information og kommunikation om psykiske lidelser i Grønland' i 2012.⁸ Tilioq har de seneste år løbende dokumenteret at mennesker med handicap oplever fordomme og tabuer i mødet med samfundet (Tilioq, 2019; Tilioq, 2020). Henvendelser fra borgere og fagpersoner der er i berøring med psykiatrien, peger på at tabuer og fordomme om mennesker med en psykisk sygdom stadig er en stor udfordring i hele landet.

Tal og fakta

Der findes på nuværende tidspunkt ikke præcise tal på hvor mange børn, unge og voksne, der er tilknyttet psykiatrien, samt på hvilken baggrund, de er tilknyttet psykiatrien⁹. Det antages dog, at der er **mellem 800-1000 unge og voksne og 150-170 børn tilknyttet et forløb i psykiatrien**¹⁰. I 2010 var der estimeret at der var ca. 900 børn og voksne tilknyttet et forløb i psykiatrien (Naalakkersuisut, 2010). Størstedelen af unge og voksne der er tilknyttet psykiatrien har en skizofreni diagnose. Tilioq modtager mange henvendelser fra forældre, der oplever at vente lang tid på, at deres barn bliver udredt af en psykiater. Om denne ventetid skyldes ventetid i psykiatrien, manglende viden hos lokale fagpersoner der skal indstille til en udredning, manglende forbyggende arbejde eller en kombination af dette, er Tilioq endnu ikke bekendt med.

Det psykiatriske område

Det psykiatriske område er overordnet delt op i tre ansvarsområder. A1 på Dronning Ingrid's Hospital (DIH), distriktpsikiatrien og socialpsykiatrien i kommunerne.

A1 på DIH: A1 er navnet på den psykiatriske afdeling på DIH. Det er en akut modtagerafdeling, som tilbyder behandling, pleje og omsorg til unge, voksne og ældre borgere med psykiske lidelser fra hele Grønland. Det er også muligt at komme i et ambulant forløb på A1. Hvis man skal indlægges på A1, skal man henvises af en distriktslæge, et regionssygehus eller sundhedscenter. Når man er færdigbehandlet på A1, bliver der i

---

⁸ https://ina.gl/documents/para3637/2020/svar/043_2020_strategi_psykiatri_NIOL_svar.pdf. Dette er et internt dokument og er derfor ikke publiceret.

⁹ Tilioq er på at møde med A1 på DIH gjort bekendt med at der om 6. måneder vil foreligge mere præcis data på området.

¹⁰ Information fra dialog med A1 på DIH

forbindelse med udskrivningen planlagt et udskrivningsmøde, hvor borgeren, en kontaktperson i distriktspsykiatrien, borgerens sagsbehandler samt andre relevante samarbejdspartnere bør deltage. A1s fysiske rammer har været kritiseret i Ombudsmandens rapport om inspektion af Psykiatrisk Afdeling i 2012 og 2017 samt af Folketingets § 71-tilsyn i 2017. De fysiske rammer blev kritiseret for at fremstå umoderne og nedslidte. Der er efterfølgende foretaget mindre tiltag for at moderniserer afdelingen såsom indkøb af nye senge, opførelse af en ny altan samt reparation af lamper og maling af vægge. Der har igennem længere tid været planer om at opføre en ny psykiatribygning, Der er planer om at den er færdigbygget i efteråret 2022¹¹.

Distriktspsykiatrien: Distriktspsykiatrien er det lokale sygehuspsykiatriske tilbud til mennesker med psykisk sygdom. Distriktspsykiatrien varetager primært uddeling af medicin, koordinerer en årlig samtale med en psykiater samt telepsykiatriske samtaler efter behov. Distriktspsykiatriens bemanning er forskellig alt efter, hvor man bor i landet. Det lokale sundhedstilbud har altid en plejeperson, som fungerer som kontaktperson til mennesker, der er i behandling. Ved regionsygehusene og i de større sundhedscentre er der i distriktspsykiatrien tilknyttet en psykiatrisk hjemmesygeplejerske eller psykiatrisk assistent, og i de mindre sundhedscentre og sundhedsstationer er der et telemedicinsk tilbud¹².

Socialpsykiatrien: Socialpsykiatrien skal sikre, at mennesker med psykisk sygdom har den struktur og støtte i deres hverdag, som de har brug for på grund af deres sygdom og den funktionsnedsættelse sygdommen medfører. Den socialpsykiatriske støtte skal sikre, at de kan leve et så selvstændigt liv som muligt, fx at de har mulighed for at bo i eget hjem, at de kan have et stabilt forhold til deres familie og pårørende, og at de har mulighed for beskæftigelse. Denne indsats ligger i kommunerne og er reguleret af lov om støtte til personer med handicap og dens bekendtgørelser. Det socialpsykiatriske tilbud omfatter på nuværende tidspunkt primært botilbud i kommunale bo-kollektiver og beskyttede boenheder, tilbud om støttepersoner samt dagtilbud som for eksempel kan omfatte beskyttet beskæftigelse enten på et beskyttet værksted eller i en virksomhed.

Det socialpsykiatriske tilbud er essentielt for at mennesker med psykiske sygdomme, kan udnytte deres fulde potentiale samt få mulighed for at deltage i samfundet og leve et meningsfyldt liv. På samme måde som et menneske der ikke kan gå har brug for en kørestol, kan et menneske med en psykisk sygdom have brug for en støtteperson til at hjælpe med at planlægge sin hverdag, eller en plads i et kommunalt botilbud, fordi personen har brug for daglig støtte. Tilioq har modtaget flere henvendelser, der peger på at samarbejdet mellem hospitalspsykiatrien på A1, distriktspsykiatrien og kommunen er udfordret. Tilioq hører om, at mennesker som udskrives fra A1 ikke har et hjem at blive udskrevet til, og det er ikke altid at kommunen følger op med de socialpsykiatriske tilbud, som A1 anbefaler. I 'Naalakkersuisuts redegørelse om status på handicapområdet' fra 2016 nævnes ligeledes, at der er vanskeligheder i samarbejdet mellem kommunerne og sundhedsvæsenet.

Tilioq modtager generelt mange henvendelser vedrørende støtteforanstaltninger og hjælpemidler, det vides ikke, hvor mange af disse henvendelser, kommer fra mennesker, der er i behandling i psykiatrien og har en psykisk sygdom. Mange af disse henvendelser handler om mangel på pladser i bo-enheder samt mangel på og stor udskiftning af støttepersoner (Tilioq, 2019; Tilioq, 2020; Tilioq, 2020b). Det er altså netop de socialpsykiatriske tilbud, som skal støtte mennesker med psykiske sygdom i at leve et selvstændigt liv, som der er store udfordringer med at sikre i kommunerne. Der er oprettet en støttepersonuddannelse med fokus på støtte til personer med psykiske sygdomme. Uddannelsen foregår på Peqqissaanermik Ilinniarfik i

---

¹¹ <https://www.ft.dk/samling/20191/almDEL/§71/bilag/10/2089176.pdf>

¹² Peqqik, 2015, 'Katalog over sundhedsfaglige ydelser i Regionerne'

Nuuk¹³. Det er Tilioqs indtryk fra henvendelser, at ikke alle støttepersoner får tilbudt denne uddannelse, eller har mulighed for at tage uddannelsen, selvom de arbejder med personer med psykiske sygdomme.

Opfordringer til tiltag og indsatser

Tilioq oplever, at der mangler fokus på en tidlig indsats for mennesker med psykiske lidelser.

Myndighederne bør i højere grad sikre, at den rette hjælp er tilgængelig og pårørende bør opsøge hjælp samt støtte deres familiemedlem til at tage imod den hjælp og støtte, der kan tilbydes. En tidlig indsats kan have en positiv indvirkning på det videre forløb inden for psykiatrien samt på livsmulighederne for mennesker med psykisk sygdom. Et opstået sygdomsforløb kan være oplidende for netværket omkring mennesker med psykisk sygdom. De pårørende ved ofte ikke, hvor de kan henvende sig for at få viden til at takle den nye situation, og dette kan skabe utryghed i hjemmet. I nogle tilfælde kan den manglende tidlige indsats resultere i kriminalitet, og mennesket med psykisk sygdom kan ende med at blive retspsykiatriske patienter. Det er langt fra alle mennesker med en psykisk sygdom, som ender i retspsykiatrien, men der er behov for at sikre en tidlig indsats, for antallet af retspsykiatriske patienter er stigende¹⁴.

Psykoedukation er en behandlingsform, hvor et menneske med psykisk sygdom får en bedre forståelse for egen sygdom og behandling. Pårørende kan også inddrages i dette arbejde, så de får mere viden, en større forståelse og redskaber til at støtte deres familiemedlem. På A1 og i Distriktspsykiatrien i Nuuk har der, før COVID19 satte restriktioner for forsamling, været tilbud om psykoedukation. Tilioq har fået flere henvendelser fra mennesker med psykiske sygdomme og deres pårørende, der efterlyser psykoedukation som et tilbud i socialpsykiatrien. Tilioq anbefaler, at kommunerne øger fokus på psykoedukation som et tilbud i socialpsykiatrien, eventuelt i samarbejde med det personale, som er ansat i distriktspsykiatrien.

Publikationer og udtalelser omhandlende psykiatri og handicap

Folketinget, 2017/2018, 'Endelig rapport for § 71-tilsynets anmeldte tilsynsbesøg på Psykiatrisk Afdeling A1 på Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk'

<https://www.ft.dk/samling/20171/almindel/%C2%A771/bilag/133/1919389.pdf>

Naalakkersuisut, 2010, 'Redegørelse på det psykiatriske område, 2010'

Naalakkersuisut, 2012, 'Status for opfølgning af anbefalingerne i "Redegørelse på det psykiatriske område, 2010" og forslag til plan for det videre arbejde i 2013-2017'

Naalakkersuisut, 2016, 'Naalakkersuisuts redegørelse om status på handicapområdet'

<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2019/04/Naalakkersuisuts-redeg%C3%B8relse-om-status-p%C3%A5-handicapomr%C3%A5det.pdf>

Naalakkersuisut, 2020, 'Besvarelse af §37 spørgsmål om strategi for psykiatri'

https://ina.gl/documents/para3637/2020/svar/043_2020_strategi_psykiatri_NIOL_svar.pdf

Ombudsmanden, 2017, 'Årsberetning'. Her findes Ombudsmandens rapport fra inspektion af Psykiatrisk Afdeling i 2017.

---

¹³ Læs mere om den på: <https://pi.gl/da/Uddannelser/Stoettepersonuddannelsen>

¹⁴ Information fra dialog med A1 på DIH

Peqqik, 2015, 'Katalog over sundhedsfaglige ydelser i Regionerne'

Tilioq, 2019, 'TILIOQ SØSÆTTER KAJAKKEN- REJSERAPPORT KOMMUNE KUJALLEQ 2019'
<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2019/11/Tilioq-Rejserapport-2019-ENDELIG.pdf>

Tilioq, 2020, 'Et selvstændigt liv - Analyse af borgerhenvendelser til Tilioq'
<https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/05/Tilioq-Henv-Analyse-2020.pdf>

Tilioq, 2020b, 'TILIOQI NORD - REJSERAPPORT QAANAAQ 2020' <https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2020/09/Tilioq-Rejserapport-Nord-2020-web.pdf>